

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра міжнародних відносин і суспільних наук

ЗАТВЕРДЖЕНО
гуманітарно-педагогічний факультет
19 червня 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія української державності

Галузь знань І «Охорона здоров'я та соціальне забезпечення»
Спеціальність І10 «Соціальна робота та консультування»
Освітня програма «Соціальна робота»
Гуманітарно-педагогічний факультет

Розробник: Білан С.О., професор кафедри міжнародних відносин і суспільних наук, доктор історичних наук, професор

Київ – 2026

Опис навчальної дисципліни «Історія української державності»

Освітня компонента «Історія української державності» є обов'язковою складовою ОПП «Соціальна робота». Вона охоплює коло теоретичних і практичних проблем історії українських земель від найдавніших часів до сьогодення в контексті світової історії. Вивчення дисципліни сприяє процесу формування у студентів історичного мислення, уміння аналізувати й узагальнювати історичні події та явища, визначати їх суть, причинно-наслідкові зв'язки між ними, виділяти основне, об'єктивне і суб'єктивне, самостійно оцінювати і інтерпретувати історичний процес, робити правильні висновки з метою успішної розбудови своєї національної держави, усвідомлювати її роль і місце у світовій історії.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	бакалавр	
Спеціальність	П10 «Соціальна робота та консультування»	
Освітня програма	«Соціальна робота»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	обов'язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	–	
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Денна форма здобуття вищої освіти	Заочна форма здобуття вищої освіти
Рік підготовки	1 (2026/2027 н.р.)	
Семестр	1	
Лекційні заняття	30 год.	
Практичні, семінарські заняття	30 год.	
Лабораторні заняття	-	
Самостійна робота	60 год.	
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	4 год.	

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є послідовне вивчення державно-політичного, соціально-економічного, духовного, етнічного, культурного розвитку українського народу в контексті розвитку світової цивілізації з урахуванням профілю університету.

Цей курс допомагає зрозуміти логіку історичних процесів та усвідомити себе частиною сучасної політичної нації. Допоможе з'ясувати етапи розвитку української державної традиції – від княжої доби (Русь, Галицько-Волинська держава) та козацької республіки (Гетьманщина) до визвольних змагань ХХ століття та сучасної незалежної України. Навчить аналізувати причини успіхів і поразок минулого, розуміти тяглість (неперервність) українського державотворення та бачити зв'язок між історичними подіями й теперішніми викликами. Сформує національну свідомість, патріотизм та громадянську позицію. Курс допомагає розв'язувати історичні міфи та імперські нарративи, які намагалися заперечити право українців на власну державу. Виробить у майбутніх спеціалістів критичне мислення та розуміння цінності державної незалежності як головної умови для вільного розвитку суспільства.

Перелік освітніх компонент, які передують вивченню навчальної дисципліни – відсутні.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК):

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі соціальних комунікацій, що передбачає застосування положень і методів соціально-комунікаційних та інших наук і характеризується невизначеністю умов.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 12. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь яких інших проявів недоброчесності.

ЗК 14. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 8. Критично аналізувати й оцінювати чинну соціальну політику країни, соціально-політичні процеси на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.

ПРН 21. Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. Українська державність: витоки, форми, тенденції														
Тема 1. Вступ до курсу «Історія української державності».	1	10	2	2			6							
Тема 2. Генеза української державності в епоху середньовіччя: наукова полеміка	2	10	2	2			6							
Тема 3. Литовсько-польський період української історії	3	10	2	2			6							
Тема 4-5. Козацько-гетьманська держава (сер. XVII ст. – кін. XVIII ст.)	4-5	10	4	4			2							
Тема 6. Відродження ідеї українського національного самовизначення та державності в XIX ст.	6	10	2	2			6							
Тема 7. Нові тенденції в суспільно-політичному житті України на початку XX ст.	7	10	2	2			6							
Разом за змістовим модулем 1		60	14	14			32							
Змістовий модуль 2. На шляху до відродження державності (XX – поч. XXI ст.)														
Тема 8. Українська революція та альтернативи державотворення (1917-1921 рр.)	8	8	2	2			4							
Тема 9. Радянська форма державності в Україні в умовах тоталітаризму	9	8	2	2			4							
Тема 10. Україна і друга світова війна: нова парадигма	10	8	2	2			4							
Тема 11. Зміни в політичному житті України (др. пол. 40–80-х рр. XX ст.)	11	8	2	2			4							
Тема 12-13. Особливості державотворчих процесів в незалежній	12-13	12	4	4			4							

Україні													
Тема 14. Україна і світ: геополітичний фактор в історичній ретроспективі	14	8	2	2			4						
Тема 15. Аграрний сектор економіки України: історія та сучасність	15	8	2	2			4						
Разом за змістовим модулем 2		60	16	16			28						
Усього годин		120	30	30			60						

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вступ до курсу «Історія української державності»	2
2	Генеза української державності в епоху середньовіччя: наукова полеміка	2
3	Литовсько-польський період української історії	2
4-5	Козацько-гетьманська держава (сер. XVII ст. – кін. XVIII ст.)	4
6	Відродження ідеї українського національного самовизначення та державності в XIX ст.	2
7	Нові тенденції в суспільно-політичному житті України на початку XX ст.	2
8	Українська революція та альтернативи державотворення (1917-1921 рр.)	2
9	Радянська форма державності в Україні в умовах тоталітаризму	2
10	Україна і друга світова війна: нова парадигма	2
11	Зміни в політичному житті України (др. пол. 40–80-х рр. XX ст.)	2
12-13	Особливості державотворчих процесів в незалежній Україні	4
14	Україна і світ: геополітичний фактор в історичній ретроспективі	2
15	Аграрний сектор економіки України: історія та сучасність	2

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Методичне заняття	2
2	Державотворчі традиції на території України в стародавню добу: гіпотези та докази	2
3	Державотворчі традиції Княжої доби	2
4	Українські землі у складі іноземних держав XIV – I пол. XVII ст.	2
5	Українська державність в II половині XVII ст.	2
6	Функціонування державних механізмів на українських землях у XVIII ст.	2
7	Суспільно-політичний рух в Україні у XIX ст.	2
8	Національно-демократичні сили в боротьбі за українську державність (поч. XX ст.)	2
9	Боротьба за відновлення державності українського народу (1917–1921 рр.)	2
10	Суспільно-політичний розвиток українських земель у міжвоєнний період	2
11	Проблеми української державності в роки Другої світової війни	2
12	Суспільно-політичні трансформації в Україні (1945–1991 рр.)	2

13	Теорія та практика державного будівництва в умовах незалежності України	2
14	Українська держава на сучасному етапі	2
15	Розвиток аграрного сектору України в історичній ретроспективі	2

5. Темати самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Первісне суспільство і перші державні утворення на території України. Східні слов'яни. Зародження української державності. Київська Русь.	6
2	Галицько-Волинська держава – спадкоємиця Київської Русі. Українські землі у складі Великого князівства Литовського та інших держав. Українські землі у складі Речі Посполитої (II пол. XVI ст. – I пол. XVII ст.).	8
3	Виникнення українського козацтва. Запорозька Січ. Українська національна революція середини XVII ст. і становлення козацької державності. Наступ царизму на козацьку державність, правобережні та західноукраїнські землі під владою Польщі в другій половині XVII-XVIII ст.	8
4	Українські землі у складі Російської та Австрійської імперії (кін. XVIII – I пол. XIX ст.). Україна у другій половині XIX ст. Українське національне відродження. Український культурно-національний рух. Україна на початку XX ст. (1900 р. – лютий 1917 р.).	6
5	Українська національно-демократична революція 1917-1920 рр. Економічний та соціально-політичний стан України в 20-30-х роках XX ст.	8
6	Друга світова війна (1939-1945 рр.).	8
7	Україна в роки відбудови і подальшого розвитку народного господарства (1945-1950 рр.). Соціально-економічні та політичні процеси в Україні в другій половині 50-х – середині 80-х років. Поглиблення кризи тоталітаризму в СРСР і проголошення незалежності України (1985-1991 рр.).	8
8	Україна в умовах розбудови незалежності. Суть та основні напрями сучасної аграрної реформи.	8
	Разом	60

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- усне або письмове опитування;
- тестування;
- захист творчих робіт;
- пірінгове оцінювання.

7. Методи навчання

- метод проблемного навчання;
- метод практико-орієнтованого навчання;
- кейс-метод;
- метод проєктного навчання;
- метод перевернутого класу, змішаного навчання;
- метод навчання через дослідження;
- метод навчальних дискусій та дебат;
- метод командної роботи, мозкового штурму;
- метод гейміфікованого навчання.

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінюють знання здобувача вищої освіти за 100-бальною шкалою, яку переводить у національну оцінку згідно з чинним «Положенням про екзамени та заліки у НУБіП України».

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Українська державність: витоки, форми, тенденції		
Семінар 1. Методичне заняття	ПРН 8. Критично аналізувати й оцінювати чинну соціальну політику країни, соціально-політичні процеси на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях. ПРН 21. Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.	
Семінар 2. Державотворчі традиції на території України в стародавню добу: гіпотези та докази		11
Семінар 3. Державотворчі традиції Княжої доби		11
Семінар 4. Українські землі у складі іноземних держав XIV – I пол. XVII ст.		12
Семінар 5. Українська державність в II половині XVII ст.		12
Семінар 6. Функціонування державних механізмів на українських землях у XVIII ст.		12
Семінар 7. Суспільно-політичний рух в Україні у XIX ст.		12
Модульна контрольна робота 1.		30
Всього за модулем 1		100
Модуль 2. На шляху до відродження державності (XX – поч. XXI ст.)		
Семінар 8. Національно-демократичні сили в боротьбі за українську державність (поч. XX ст.)	ПРН 8. Критично аналізувати й оцінювати чинну соціальну політику країни, соціально-політичні процеси на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях. ПРН 21. Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.	9
Семінар 9. Боротьба за відновлення державності українського народу (1917–1921 рр.)		9
Семінар 10. Суспільно-політичний розвиток українських земель у міжвоєнний період		9
Семінар 11. Проблеми української державності в роки Другої світової війни		9
Семінар 12. Суспільно-політичні трансформації в Україні (1945–1991 рр.)		9
Семінар 13. Теорія та практика державного будівництва в умовах незалежності України		9
Семінар 14. Українська держава на сучасному етапі		8
Семінар 15. Розвиток аграрного		8

сектору України в історичній ретроспективі		
Модульна контрольна робота 2.		30
Всього за модулем 2		100
Навчальна робота	$(M1 + M2)/2 * 0,7 \leq 70$	
Екзамен/залік		30
Всього за курс	$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$	
Курсовий проект/робота (за наявності)		100

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамену/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності	Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету)

9. Навчально-методичне забезпечення

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn – <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=644>);
- конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді);
- підручники, навчальні посібники, практикуми;
- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної форм здобуття вищої освіти.

1. Білан С.О., Любовець О.М., Кравченко Н.Б., Кропивко О.М., Лановюк Л.П., Хвіст В.О. «Історія української державності. Збірник модульно-контролюючих завдань з курсу для студентів стаціонарної та заочної форми навчання». Київ. 2024. 192 с.

2. Білан С.О., Любовець О.М., Кравченко Н.Б., Кропивко О.М., Лановюк Л.П., Хвіст В.О. Історія української державності: комплекс матеріалів самостійної роботи студентів-заочників. Київ. 2024. 224 с.

3. Білан С.О., Любовець О.М., Кравченко Н.Б., Кропивко О.М., Лановюк Л.П., Хвіст В.О. Історія української державності: інтегрований словник-довідник. Київ. 2024. 288 с.

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Аніщук Н. В. Історія і перспективи української державності: навч.-метод. посіб. Одеса: Юридична література, 2021. 88 с.
2. Бевз Т. Українська державність: ідеологія, політика, практика / Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України. – К.: ІПІЕНД, 2022. – 247 с.
3. Борисова О., Климов А. Історія української державності Підручник у 2-х томах. Т.1. – К.: Кондор, 2020. – 344 с.
4. Дециньський Л. Є. та ін. Історія України та її державності. – Львів: «Львівська політехніка», 2021. – 474 с.
5. Дорошко, М. Історія України : знакові події та особистості / Микола Дорошко. – Київ : ТОВ «ОСНОВА-ПРИНТ ПЛЮС», 2021. – 472 с.
6. Єрмолаєв, В. М. Історія держави і права України : підручник / В. М. Єрмолаєв. – Харків : Право, 2021. – 472 с.
7. Захарченко П.П. Історія держави і права України. – К.: Фенікс, 2022. – 496 с.
8. Зінкевич Р., Ратушна О., Нагірняк А. Історія державності та культури України. – Харків, 2023. – 201 с.
9. Історія української державності: конспект лекцій / Т. Батюк та ін. Дрогобич: ДДПУ ім. І. Франка, 2023. – 168 с.
10. Климов А., Борисова О. Історія української державності. – К.: Кондор, 2021. – 344 с.
11. Офіцинський, Р. А. Історія УПА / Роман Офіцинський ; [худ.-оформ. Є. В. Вдовиченко]. – Харків : Орбіта, 2021. – 127 с.
12. Пониपालяк, А. Останній командир УПА. Життя і боротьба Василя Кука / Аліна Пониपालяк. – Київ : Наш формат, 2021. – 256 с.
13. Українська державність / упоряд. Ж. П. Копитко, Н. В. Козенюк; ред.: О. М. Трубайчук. – Київ, 2024. – 150 с.
14. Ухач В.З. Історія держави і права України: Навчальний посібник (конспекти лекцій). – Тернопіль: Вектор, 2021. – 378 с.
15. www.litopys.org.ua Ізборник
16. www.history.org.ua Інститут історії України НАН України
17. www.nbuv.gov.ua Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
18. <https://www.iananu.org.ua/> Інститут археології НАН України
19. <https://web.archive.org/web> Указ Президента України №423/2021 «Про День Української Державності»
20. <https://uk.wikipedia.org/wiki> День Української Державності
21. <https://www.youtube.com/watch?v=AaRbgs8CeZ0> Святкування Дня Української Державності у День Хрещення Київської Русі
22. <http://www.golos.com.ua/article/314085> Українська державність: поняття, основні ознаки, символи, атрибути, витоки та етапи становлення
23. <https://mltk.co.ua/stanovlennia-ukrains-koi-derzhavnosti/> Становлення української державності
24. <https://www.ukrinform.ua/rubric-society> Українська державність: чому і як треба відповідати Путіну
25. <https://burshtyn-rada.if.gov.ua> Історична довідка про етапи українського державотворення
26. <https://armyinform.com.ua> Заснування держави Україна Великим князем і гетьманом Богданом Хмельницьким
27. <https://www.radiosvoboda.org/a/30548065.html> Період княжої України-Русі. Чию історію популяризує заповідник «Софія Київська»?
28. https://mtt.in.ua/ist-ukr_1991-2010_derzhavotvorchy-protsesy/ Початок державотворчих

- процесів у незалежній Україні
29. <https://uahistory.co/book/ukrzn/165.html> Державотворчі процеси в Україні в умовах незалежності
  30. <https://vlp.com.ua/node/4098> Історія України та її державності. Курс лекцій
  31. <https://www.radiosvoboda.org> 30 подій, що сформували і зміцнили Незалежність України
  32. <https://nv.ua/ukr/project/istoria-100-vydayushchikhsya-l-40004783.html> 100 видатних особистостей в історії України
  33. https://pidru4niki.com/1348010443231/pravo/derzhavnist_kiyivskoyi_rusi Формування державності у східних слов'ян. Виникнення Давньоруської держави
  34. <http://litopys.org.ua/pivtorak/pivt06.htm> Київська Русь – ранньоукраїнська держава
  35. http://history.org.ua/LiberUA/Book/kn_sl/1.pdf Виникнення й еволюція державності
  36. https://arm.naiu.kiev.ua/books/history/material/navmat/tema_1/lekcia.html Україна від найдавніших часів до другої половини XVII ст.
  37. <https://armyinform.com.ua> Як московія привласнила собі історію Київської Русі
  38. <https://dyvys.info/2022/05/07/chomu-ruski-ne-rosiyany-a-kyivska-rus-ne-rosiya/> Чому руські – не росіяни, а Київська Русь – не росія
  39. <https://localhistory.org.ua> Чому саме Україна – справжня спадкоємиця Руси
  40. <https://www.youtube.com/watch?v=Ox27K6CYjYA> Уроки історії: Історія української державності